

České ovzduší má problém - topení uhlím a automobilovou dopravu

[tiskové zprávy]

Emise znečišťujících látek ze spalování tuhých fosilních paliv v lokálních topeništích, které vznikají při vytápění zhruba půl milionu bytů jsou v mnoha krajích hlavní příčinou špatné kvality ovzduší v České republice.

Důvodem jsou zastaralá spalovací zařízení v domácnostech (kamna nebo kotle ústředního topení), ve kterých se mnohdy spaluje nevhodné a nekvalitní palivo, které nevyhovuje požadavkům kotle. V řadě případů dochází dokonce ke spalování komunálního odpadu. Zdravotní rizika plynoucí ze znečištění ovzduší z těchto spalovacích zdrojů jsou vysoká. Dnes se na toto téma v Brně sešli odborníci z celé republiky spolu s představiteli českých obcí a měst.

Největším problémem kvality ovzduší v České republice jsou vysoké úrovně znečištění ovzduší prachovými částicemi. Stanovené imisní limity pro prachové částice PM10, které platí od 1. ledna 2005, byly překročeny v roce 2005 i 2006 a to nejen lokálně, ale i plošně, a to i mimo území měst a hustě osídlených oblastí. K překročení denního imisního limitu pro PM10 došlo v roce 2005 plošně po celém území České republiky, a to i v lokalitách, které byly doposud považovány z pohledu kvality ovzduší za spíše bezproblémové. K překročení této přípustné úrovně znečištění ovzduší došlo na 35 % území. Znamená to, že přibližně 66 % populace ČR bylo vystaveno nadlimitním úrovním znečištění ovzduší prachem. V roce 2006 byl denní imisní limit překročen na 29 % území, což zasáhlo 62 % populace. Roční imisní limit byl překročen na 2,3 % území, což znamená zhoršení oproti loňskému roku (kdy se to týkalo 1,5 % území).

V kvalitě ovzduší se ČR řadí k nejhorším státům EU ? prachové znečištění u nás dosahuje zhruba 150 % průměru EU-25.

"Příčinou překračování imisních limitů jsou především skupiny obtížně regulovatelných zdrojů znečišťování ovzduší - tedy domácnosti, vytápěné tuhými fosilními palivy a automobilová doprava," říká ředitel odboru ochrany ovzduší MŽP Jan Kužel.

"MŽP předložilo vládě v červnu Národní program snižování emisí, který obsahuje soubor konkrétních úkolů pro MŽP i další ministerstva," pokračuje ředitel Kužel. Program se zaměřuje především na snižování emisí těch látek, které mají přímý negativní vliv na lidské zdraví, vegetaci a ekosystémy - tedy především jemných prachových částic (PM10 a PM2,5) a polycyklických aromatických uhlovodíků. Součástí programu je například novela zákona o ochraně ovzduší, která bude připravena do konce roku 2008 a bude mj. obsahovat emisní limity pro malé zdroje znečištění - tedy i pro domácí kotle. MŽP vydá také vyhlášku o požadavcích na kvalitu paliv, která postupně z trhu vytlačí nekvalitní druhy uhlí. Součástí programu jsou ale i opatření v dopravě - náhrada čtvrtiny vozového parku státní správy čistými vozidly do roku 2014 či daňové zvýhodnění těchto vozidel. "Ke zlepšení kvality ovzduší by měla přispět i ekologická daňová reforma, která zvýhodňuje nulovou spotřební daní obnovitelné zdroje a zemní plyn pro vytápění domácností především oproti uhlí," dodává Jan Kužel [1].

Sledováním kvality ovzduší v menších obcích se zabýval mj. výzkumný projekt, který pro MŽP v roce 2005 provedl Státní zdravotní ústav. Výzkum proběhl ve třech menších obcích v různých regionech a s různým typem vytápění domácností. "Analýzy prokázaly, že kvalita ovzduší v obcích závisí především na palivu, které používají domácnosti," konstatuje vedoucí Národní referenční laboratoře pro venkovní ovzduší SZÚ Bohumil Kotlík. Nejhorší kvalita ovzduší byla jednoznačně v obci, kde se dosud ve významné míře spaluje hnědé uhlí. Roční průměrné úrovně znečištění ovzduší v takové obci se plně vyrovnají úrovním v silně průmyslově zatížených lokalitách. To má své, bohužel velmi jednoznačné, negativní důsledky.

Prachové částice (PM10 a PM2,5) jsou významným rizikovým faktorem s mnohočetným efektem na lidské zdraví. Velikost i složení částic jsou ovlivněny zdrojem, ze kterého pochází. Vždy jde o směs látek s různými účinky. Řada z nich současně působí i jako nosič některých dalších škodlivin. Účinek částic závisí na jejich velikosti, tvaru a chemickém složení. Velikost částic je rozhodující pro průnik a ukládání v dýchacím traktu. Větší částice (PM10) jsou zachyceny v horních partiích dýchacího ústrojí. Jemnější částice (PM2,5) pronikají až do plicních sklípků.

Jemné částice PM2,5 vznikají spalováním fosilních paliv (tedy uhlí, topného oleje, nafty či benzinu). Obsahují polycyklické aromatické uhlovodíky a kondenzované organické či kovové páry, z nichž některé mají mutagení a rakvinotvorný účinek. Zatím se stále nepodařilo stanovit prahovou koncentraci, pod kterou by částice neměly prokazatelné účinky na lidské zdraví. Předpokládá se, že citlivost jedinců v populaci má tak velkou variabilitu, že ti nejcitlivější jsou v riziku účinků i při velmi nízkých koncentracích, přičemž citlivost kolísá v závislosti na věku a zdravotním stavu. Citlivou skupinou jsou děti, včetně kojenců a vyvíjejícího se plodu. Dále sem patří starší lidé a osoby s chronickým onemocněním dýchacího (astma, chronická obstrukční choroba plic) a oběhového ústrojí a také lidé jinak oslabení např. kombinací stresu, kouření, nevhodné výživy apod.

Nejčastěji popisované účinky působení prachových částic se týkají zvýšení celkové nemocnosti i úmrtnosti, zejména na onemocnění srdce a cév, snížení plicních funkcí u dětí i dospělých, zvýšení spotřeby léků pro rozšíření průdušek při dýchacích obtížích - zejména u astmatiků a zkrácení délky života hlavně z důvodu vyšší úmrtnosti na choroby srdce a cév a pravděpodobně i rakovinu plic a další.